

Nr 226

Av herrar **Alexanderson** och **Boman**, om viss ändring av vattenlagens bestämmelser rörande torrläggning av mark jämte därtill anslutande statsbidrags- och låneförfattningar.

Torrläggning av mark — genom sänkning av sjöar, invallningsföretag samt utdikning av kärr, myrar och sankmarker — har sedan lång tid tillbaka uppmuntrats av statsmakterna på flera sätt. Dels har genom lagstiftning stadgats skyldighet för markägare att under vissa förutsättningar tvångsvis deltaga i dylika av andra markägare igångsatta företag. Regler härom finnes i 7 kap. vattenlagen. Dels åtnjuter dylika företag ekonomiskt understöd av statsmedel genom direkta statsbidrag från statens avdikningsanslag och lån på fördelaktiga villkor från statens avdikningslånefond.

På den tid, då detta statliga stöd till torrläggningsverksamheten tillkom och vidare utvecklades var det naturligt, att verksamheten kraftigt stöddes av det allmänna, bl. a. med hänsyn till önskemålet att göra landet självförsörjande i fråga om jordbruksprodukter. Numera har emellertid de förutsättningar, som då förelåg, i åtskilliga avseenden ändrats så att en genomgripande omprövning av reglerna rörande torrläggningsverksamheten är påkallad.

Till att börja med må framhållas, att medan det på 1800-talet och även senare förelåg ett starkt behov av ökade arealer för jordbruksändamål, så kan detta nu icke sägas vara förhållandet. Tvärtom minskas nu jordbruksarealen efter hand genom att den ur avkastningssynpunkt sämre eller ur brukningssynpunkt obekvämare jorden lämnas obrukad, lägges till äng eller planteras med skog. Med hänsyn härtill bör torrläggningsverksamheten, såvitt avser jordbruksändamål, i första hand inriktas på redan odlade arealer och sålunda icke på att lägga nya marker under plogen.

Som förutsättning för tvångsdelaktighet och rätt till statsbidrag gäller nu i princip, att den beräknade kostnaden för företaget icke får vara större än den beräknade båtnaden (den förutsedda värdeökningen å de berörda fastigheterna). Emellertid har erfarenheten visat, vilket för övrigt är helt naturligt, att de på förhand gjorda kalkylerna ofta slår fel, både i fråga om kostnadernas storlek och i fråga om den förutsedda båtnaden. Här må hänvisas såsom exempel till prop. 28: 1956 p. 3:o och 4:o. Vad beträffar båtnaden är naturligtvis varje uppskattning därav tämligen osäker och subjektiv. Emellertid må särskilt framhållas, att även i fall, där den torr-

lagda jorden under de första åren efter torrläggningens genomförande motsvarat de ställda förväntningarna så har det senare visat sig, att dess avkastningsförmåga icke varit bestående eller att jorden så småningom sjunkit ihop så att den krävt ytterligare torrläggningsåtgärder för att kunna fortsättningsvis brukas. Av dessa skäl synes ett avsevärt gynnsammare förhållande mellan kostnad och båtnad böra krävas för att ett torrläggningsföretag skall komma i åtnjutande av det allmännas stöd.

Slutligen må framhållas, att senare tiders erfarenheter visat, att torrläggningsföretag ofta på längre sikt kommit att medföra indirekta verkningar i biologiskt och klimatologiskt avseende eller i fråga om grundvattennivån, som icke förutsetts vid företagets planerande. Dessa verkningar innebära ofta skador, särskilt för jordbruket, inom en ganska vid räjong. Även ur naturskyddssynpunkt är torrläggningsföretagets verkningar såväl direkt som indirekt mycket ogynnsamma. Med hänsyn till de indirekta verkningarna synes en särskild prövning av torrläggningsföretagets tillåtlighet böra införas.

Statens avdikningsanslag, ur vilket kostnaderna för statsbidragen bestriks, har under senare år uppgått till ca 4 miljoner kronor. Härtill kommer lånen ur avdikningslånefonden. Det är sålunda ganska avsevärda medel, som för varje år anslås till denna ur nationalekonomisk synpunkt numera ganska tvivelaktiga verksamhet.

Emellertid torde det även finnas torrläggningsföretag, som är väl värda att genomföras. Bl. a. torde detta vara fallet i stor utsträckning i fråga om skogsutdikningsföretag. Det torde därför icke kunna bli fråga om att helt nedlägga denna verksamhet. En omprövning av gällande regler på detta område är därför påkallad. En dylik skedde senast genom 1942 års torrläggningssakkunniga, som avlämnade betänkande år 1944 (SOU 56: 1944). Ehuru redan i detta betänkande tvivel uttalades, huruvida torrläggningens verksamheten borde fortsätta i dåvarande utsträckning, blev några åtgärder i begränsande riktning icke genomförda. Under den tid, som gått sedan betänkandet behandlades, har de här ovan anförda skälen ökat i styrka. Ett förnyat överbäggande av i vilken utsträckning torrläggningsföretagen bör understödjas av det allmänna synes därför böra komma till stånd. Om endast de mest räntabla företagen genomföres bör för övrigt prövas, om icke låneformen är till fyllest och direkta statsbidrag kan undvaras.

Den utredning, som sålunda antytts, synes i första hand böra avse reglerna i vattenlagen om tvångsdelaktighet m. m. och i samband därmed av grunderna för statens bidrag och lån.

Under åberopande av det anförda får vi hemställa,
att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Majt anhålla
om utredning rörande en sådan ändring av vattenlagens
regler om torrläggning av mark jämte därtill anslutande
statsbidrags- och låneförfattningar, som här ovan angivits.

Stockholm den 24 januari 1957

Erik Alexanderson

Rudolf Boman